

В С В І Т

журнал
іноземної
літератури

9-10
(1053-1054)

ВИХОДИТЬ
3 СІЧНЯ 1925 р.

ВІТ'16

VSESVIT-REVIEW OF WORLD LITERATURE

НЕЗАЛЕЖНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ
ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ.

ВИДАЄ ТОВ «ЖУРНАЛ «ВСЕСВІТ» У КИЄВІ

Ел.пошта: vsesvit.vsesvit@gmail.com
vsesvit.journal@gmail.com

www.vsesvit-journal.com

З М І С Т

Nota Bene. Перемогти козирем	3
ПОЕЗІЯ	
БОБ ДИЛАН. «Ми не збиралися старіть...»/ Вибрані вірші	7
ІРШАД УЛЛА ХАН. Вибрані поезії	22
АДАМ МІЦКЕВИЧ. До приятелів-москалів	34
ІЛЛЯ КАМІНСЬКИЙ. Відплиття. Вибрані вірші	36
МАРГАРЕТ ЕТВУД. Момент. Самотня	44
МАЙЯ ЕНДЖЕЛОУ. Неймовірна жінка	46
ЛЕО БУТНАРУ. «Я бачив себе уві сні...». Вибрані вірші	48
ПРОЗА	
ШАРЛЬ АЗНАВУР. Від ненависті до кохання. Оповідання	63
СТАНІСЛАВ БРАЖНИК. Краснодар. Повість	71
ІВАН БРАЙДИЧ. Трешнівські ночі. Дві історії з минулих часів	123
ЛУЇДЖІ ПРАНДЕЛЛО. Патент. Оповідання	178
НАТАНІЕЛЬ ГОТОРН. Молодий Гудман Браун. Оповідання	183
МІГЕЛЬ ДЕЛІБЕС. Інший чоловік. Оповідання	192
СУЧАСНЕ НІМЕЦЬКЕ ОПОВІДАННЯ	
ГАЙНЦ ПОНТЕК. Запах трави	195
ЗІГФРІД ЛЕНЦ. Суперниці	203
ПИСЬМЕННИК. ЛІТЕРАТУРА. ЖИТТЯ	
ДМИТРО ДРОЗДОВСЬКИЙ. «У нього душа літає у вітрі...»	209
РОДЕРІК ПІЗЕР. Залізний цар	215
ЛУЇЗА ОЛЯНДЕР. Документальний фільм Ігоря Козлика «Академік Дмитро Наливайко»: Текст і контекст	224
ВАЛЕНТИНА САВЧИН. Огляд невідомих архівних матеріалів Миколи Лукаша	232
ІЛЛЯ КАМІНСЬКИЙ. «Так багато прекрасного в непорозуміннях» (спілкувався Д.Дроздовський)	240
СЕРГІЙ ТАРАДАЙКО. За мотивами Канетті	244
ЮРІЙ КОВБАСЕНКО. Адам Міцкевич і Віктор Гюго VS Олександр Пушкін і Микола I, або Сучасний погляд на розв'язку однієї «дружби-ворожнечі»	250

ВОЛОДИМИР СКРИНЧЕНКО. Міграція, мігранти та Олександр Македонський...	254
ЛЕО БУТНАРУ: «Історія українського авангарду – це закривавлена, жертвна історія...» (спілкувалася Г.Тарасюк)	258
СЕРГІЙ ТКАЧЕНКО. Дев'яте небо перекладацтва	264
ДМИТРО ДРОЗДОВСЬКИЙ. Постколоніальні візії і ревізії тоталітаризму	267
РОКСОЛАНА ЗОРІВЧАК. Україна поза Україною: серед скитань збережений клаптик Батьківщини	274
АНДРІЙ ГОРДІЄНКО. Рукописання без кордонів	277
НОВИНИ КУЛЬТУРИ	278
НА ЗАКІНЧЕННЯ НОМЕРА	
П'ЄР ЖАН БРУЙО. Дерево. Оповідання	279

На обкладинці: Ст 1-4 – «Компанія» (2016) сучасного німецького художника Йоганнеса Гуїнінка (Johannes Huinink), змішана техніка, фотографія + комп'ютерна графіка.

С. 2 – його ж «Купальниця» (2015), папір, гуаш, олівець.

Дякуємо сайту www.artdoxa.com за надання зображень.

МІЖНАРОДНА РАДА ЖУРНАЛУ «ВСЕСВІТ»:

**Борис Акунін (Російська Федерація),
Гаролд Блум (США),
Мрідула Гош (Індія),
Петер Естергазі (Угорщина),
Стівен Комарницький (Великобританія),
Маріо Варгас Льюса (Перу),
Кнуте Скуенієкс (Латвія),
Олжас Сулейменов (Казахстан)**

Представник «Всесвіту» у Великій Британії – Світлана Барнс
Svitlana Barnes, S. Barnes Media Ltd, Cambridge, UK. Email: sbarnes@sbarnesmedia.com

Видано у співробітництві з

БЛАГОДІЙНИМ ФОНДОМ ЗАХИСТУ І РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

CHARITABLE FOUNDATION FOR THE SUPPORT AND
DEVELOPMENT OF CREATIVE TRANSLATION IN UKRAINE

**Шеф-редактор Юрій Микитенко
Редактор-консультант Олег Микитенко
Головний редактор Дмитро Дроздовський**

Редакційна колегія:

Юрій Андрухович, Іван Бондаренко, Наталія Висоцька, Людмила Грицик, Іван Дзюба, Дмитро Дроздовський, Роксолана Зорівчак, Сергій Квіт, Юрій Кочубей, Олег Микитенко, Юрій Микитенко, Володимир Моренець, Дмитро Наливайко, Марина Новикова, Дмитро Павличко, Оксана Пахльовська (Україна—Італія), Олександр Пронкевич, Микола Рябчук, Роман Сенькусь (Канада), Вадим Скуратівський, Максим Стріха, Рорі Фіннін (Великобританія), Борис Шалагінов

Редакція: Зінаїда Настенко (*гол. бухгалтер*), Любов Тютюнник (*коректор*),
Михайло Іванов (*комп'ютерний набір, дизайн, верстка*),
Антон Лесик (*Інтернет-сайт*),
Ростислав Камерістов (*адміністратор соціальних мереж «Всесвіту»*).

7. Наливайко Д. С. Суб'єктивна епопея Марселя Пруста // У пошуках втраченого часу / Марсель Пруст. – Київ : Юніверс, 2002. – Т. 7. – С.331–350.

8. Наливайко Д. С. Теорія літератури й компаративістика / Дмитро Сергійович Наливайко. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 347 с.

9. Руда Т. П. Літературознавство і літературознавці у кінодокументальній проєкції Ігоря Козлика / Т. Руда // Зарубіж. літ. в шк. України. – 2016. – № 5. – С. 60–61.

10. Тынянов Ю. Н. Поэтика. История литературы. Кино / Юрий Николаевич Тынянов. – Москва : Наука, 1977. – 574 с.

11. Федорук О. К. Візуальне мистецтво пострадянської доби (90-ті – початок XXI ст.) / О. К. Федорук, В. Д. Сидоренко // Історія української культури: у 5 т. – Київ : Наук. думка, 2013. – Т. 5 : Українська культура XX – початку XXI ст. – Кн. 4 / ред. Д. В. Грузін. – С. 525–590.

12. *Galczyński Konstanty Ildefons. Poezje / Konstanty Ildefons Galczynński.* – Warszawa : Czytelnik, 1976. – 412 s. – (Biblioteka Klasyki Polskiej i Obcej).

АНОТАЦІЯ ЧЕРГОВОГО НОМЕРА

Слово і Час. – 2016. – №10.

Номер відкриває рубрика «Порівняльне літературознавство». Олена Дубініна розглядає шляхи та засоби втілення на кіноекрані літературного хронотопу. Олександр Брайко порівнює нарис Г. Успенського «Випрямила» і новелу В. Винниченка «Ланцюг», з'ясовуючи структурні сходження і стилістичні відмінності цих творів.

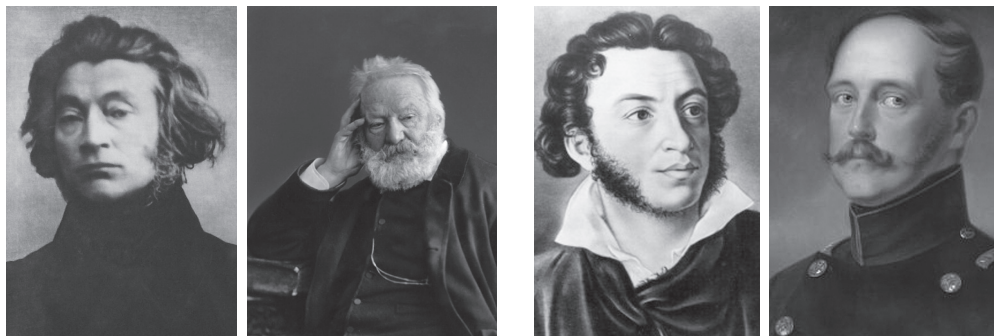
У рубриці «XX століття» Вадим Василенко аналізує роман Докії Гуменної «Хрещатий Яр» з погляду втілення в ньому травматичного досвіду авторки. Микола Сіробаба окреслює кредо ліричного героя М. Хвильового. Катерина Девдера розглядає новелу О. Лишеги «Море» («Квіти в темній кімнаті») як утілення архетипу самоті.

У рубриці «Ad fontes!» Сидір Кіраль аналізує дискусію І. Франка з Т. Зіньківським у статті «Формальний і реальний націоналізм» у контексті їхньої доби. Мирослав Трофимук висвітлює використання латиномовними авторами XVI – XVIII ст. міфологем «Київ – Троя» та «Київ – Рим новий». Максим Стріха й Сабріє Трош подають порівняльний аналіз двох написаних у 1616 році віршів-епітафій, присвячених померлим дочці й синові англійського поета Бена Джонсона, і написаної в середині XVII століття епітафії померлій у 12-річному віці Ферах Султан, дочці кримського хана Іслама Герая III.

У рубриці «Літературна критика» Віктор Палинський розмірковує про письменника-документаліста В. Радовського. Олег Васишин та Ігор Фарина аналізують роман Г. Щипківського «Утекти від себе», Юрій Ковбасенко – збірку поезій О. Гордона «Міста і риби».

У рубриці «Написане лишається» друкується родинне листування Володимира та Розалії Винниченків (1933) із коментарями Надії Миронець.

Валентина Хархун рецензує монографію О. Галети «Від антології до онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця XIX – початку XXI ст.», Тетяна Белімова – книжку Я. Поліщука «Реактивність літератури» (про українське письменство доби Незалежності).

Юрій КОВБАСЕНКО

Адам Міцкевич і Віктор Гюго VS Олександр Пушкін і Микола І, або Сучасний погляд на розв'язку однієї «дружби-ворожнечі»

*«В своїй хаті своя й правда!..»
Тарас Шевченко*

Останнім часом у російському літературознавстві значно активізувався інтерес до постаті Адама Міцкевича, і насамперед до його полеміки з Олександром Пушкіним щодо польського «листопадового повстання» [1], котра поклала край їхній специфічній «дружбі-ворожнечі», яку радянське літературознавство інтерпретувало як дружбу двох борців проти царату, а сучасне російське літературознавство – як взаємини «великого» Пушкіна із невдячним нацменом-маргіналом, «паном Адамом» [2]. І причина тут не стільки в традиційній увазі дослідників до центральних постатей національних літературних канонів (у цьому випадку – польського й російського), скільки в черговому вибуху ксенофобії та великодержавного шовінізму, котрий нині спостерігається в Росії.

Чому увагу російських дослідників привертає саме Міцкевич? Чи не тому, що, народившись і вирішивши в Російській імперії, великий польський поет своїм, казати б, «інсайдерським» поглядом як ніхто інший зумів глибоко проникнути і художньо оголити іманентну сутність російського ординства, за що останнє його ненавидить і боїться донині? Так, сучасний російський літературознавець обурюється: «Деспотизм, високомерие и раболепство, по Мицкевичу, – главные составляющие русской жизни» [Шаповалов, 2014, с. 269]. Звісно, таке чітке бачення Міцкевичем деспотичної сутності Росії (хай як би вона не називалася: чи то Російською Імперією, чи то СРСР, чи то Російською Федерацією) є дуже незручним для росіян. Тож, російський науковець, прагнучи заднім числом розставити хай і неправильні, але свої, проросійські акценти в екзистенційно-естетичній полеміці Міцкевича з Пушкіним, пафосно заявляє: «Сегодня есть возможность обращаться к подлинным текстам, к фактам истории. Нет цензуры. Подлежат коррективам оценки многих писателей» [там само, с. 271]. То якими ж були ці «подлинные факты истории»?

Як відомо, Міцкевич із Пушкіним познайомилися у Москві в жовтні 1826 р., а вже в березні 1829 р. поляк назавжди виїхав із Росії [3]. Тож безпосередньо поети контактували протягом неповних трьох років. У цей час російська аристократія буквально закохалася в похмурого мовчазного (як Байрон) поляка, котрий під час поетичних вечорів у московських і петербурзьких салонах значно перевершував Пушкіна як інтелектом, так і поетичним хистом. І сучасники великих поетів у XIX ст., і навіть сучасні нам російські дослідники, критично налаштовані до Міцкевича, визнають, що Пушкін порівняно з Міцкевичем виглядав блідніше й невиразніше. Щоправда, росіяни намагаються пояснити таким собі альтруїстичним бажанням Пушкіна не відволікати уваги товариства від Міцкевича до себе, добровільно віддавши пальму поетичної першості полякові: «В присутствии Мицкевича Пушкин говорил и шутил меньше обычного, не забирал внимания на себя» [там само, с. 266]. Але в кожного, хто хоч трохи знає особисту вдачу та біографію Пушкіна, який звик бути в центрі уваги і ніколи й нікому не вибачав протилежного, останнє твердження викличе хіба що іронічну посмішку. Проте нас зараз цікавить інше: чому Міцкевич різко й назавжди припинив не лише дружні, а й будь-які контакти з Пушкіним? Саме це непросто питання радянське літературознавство або замовчувало, або обмежувалось якимись неартикульованими напівнятяками і евфемізмами. І саме це питання сучасні російські літературознавці намагаються нині проінтерпретувати на свою користь, замовчуючи чи перекручуючи очевидні факти, та при цьому ще й закликають: «Не будем поступаться правдой» [там само, с. 271]. Що ж, якщо вони хочуть правди, то ось вона...

Можливо, коли б не згадане вже «листопадове повстання», то поляк і росіянин, нехай і розділені державними кордонами, так і залишилися б приятелями й листувалися та обмінювалися творами (як згодом Міцкевич із Шевченком). Проте іноді надходять «моменти істини», коли всі раніше дипломатично обійдені питання постають руба, вимагаючи негайної та однозначної відповіді. Саме таким «моментом істини» і стало згадане «листопадове повстання», остаточно зрвавши з Пушкіна маску «співця свободи», з-під якої прозирнула гримаса великодержавного шовініста. Волелюбний порив поляків, що його підтримав Міцкевич (на бойових знаменах повсталих були рядки з його поезій), Пушкін однозначно сприйняв як злочин проти Росії («заколот Литви», «бунт черні») і готовий був особисто їхати «пацифікувати» повстанців збройно, навіть попри своє нещодавнє одруження з Наталією Гончаровою: «...Наши польские дела идут, слава Богу: Варшава окружена, Крженецкий сметён нетерпеливыми патриотами, – писал він 14.08.1831 Петру Вяземському, – Крженецкого обвиняли мятежники в бездействии. Следственно, они хотят сражения; следственно, они будут разбиты... Если заварится общая Европейская война, то, право, буду сожалеть о своей женитьбе, разве возьму жену в торока» [4].

Зі своєю приятелькою Єлизаветою Хитрово, донькою Михайла Кутузова, він ще відвертіший: «Известны ли Вам бичующие слова фельдмаршала, Вашего батюшки? При его вступлении в Вильну поляки бросились к его ногам. Встаньте, сказал он им, помните, что вы русские... Мы можем только жалеть поляков. Мы слишком сильны для того, чтобы ненавидеть их, начинающаяся война будет войной до истребления – или по крайней мере должна быть таковой...» [там само, с. 421–422]. Здавалося б, парадокс: «антимонархічний, вільнолюбний, опальний» поет Пушкін повністю поділяє позицію монархіста, офіційного придворного історика М. Карамзіна, висловлену останнім у листі до Олександра І: «Поляки, законом утвержденные в достоинстве особенного, державного народа, для нас опаснее поляков-россиян» [5]. Проте насправді це аж ніяк не парадокс. До Пушкіна добре надається характеристика, що її дав А. Чарторийський Олександрові І: «Император любит внешние формы свободы, как можно любить представление... В душе императора мирно уживались и теоретическая любовь к человечеству, и практическое презрение к людям» [6]. Так само в душі Пушкіна мирно співіснували теоретична любов до свободи із практичною готовністю вбивати борців за неї, передовсім – не росіян.

Найяскравіше великодержавний шовінізм і мілітаризм Пушкіна виявився у його вірші «Наклепникам Росії» («Клеветникам России», 16.08.1831), адресованому депутатам французького Парламенту, котрі закликали Європу втрутитися в російсько-польську

війну на боці поляків [7]: «...Ви грізні на словах – тож спробуйте на ділі! / Чи багатир старий вже підупав на силі, / Щоб ізмаїльського багнета загвинтить? / Чи руського царя не коряться вже слову? / Європу не здолаєм знову? / Забули, ворогів як бить? // Чи мало нас? Хіба від Пермі до Тавриди, / Від зимних фінських скель до спечної Колхиди, / Від збуреного раз Кремля / Аж по Китаю вічні стіни / В огні сталеві щетини / Не встане Руська вся земля?..» (тут і далі переклад Максима Стріхи).

Порівняння безлічі сталевих багнетів зі щетинками хижака (російського ведмеда?) є і художньо влучним, і погрозливим водночас, та й фінал вірша звучить як відвертий шантаж: мовляв, якщо європейці вступаються за Польщу, то загинуть, як наполеонівські вояки: «...Хай, речники (в оригіналі «витии», що значно дошкульніше. – Ю. К.), ваш гнів огніє / Й веде полки ворожих сил: / Їм місце є в полях Росії / Між нечужих для них могил». А російсько-польські стосунки Пушкін інтерпретує як внутрішню, «домашню» справу Росії: «...Се ж бо пря слов'ян поміж собою, / Домашня давня пря, вже вважена добою, / Питання, що його розв'яжете не ви...» // Віддавна вже поміж собою / Сі ворогують племена; / Не раз хилилась під грозою / І їхня, й наша сторона. / Бундючний лях впаде в покорі, / Чи стане росові невміч? / Слов'янські всі струмки зіллються в руським морі? / Воно зміліє? В цьому річ...» [8]. Отже, за всіх художніх принад, вірш «Наклепникам Росії» є водночас і кон'юктурним, і шовіністичним, і сервільним щодо Миколи I, який його схвалив і сприяв негайному опублікуванню [9]. Вірш Пушкіна розколов російське суспільство на два протилежні табори: ретрогради (Микола I, Бенкендорф, С. Уваров та ін.) його схвалили, а ліберали (М. Добролюбов, П. В'яземський та ін.) не сприйняли. «Стоило Пушкіну написати два-три верноподданнических стихотворения, – писав згодом Белінський передовсім про цю поезію, – чтобы вдруг лишиться народной любви» [10].

Та найдошкульніше висловився В'яземський, презирливо назвавши цей вірш «шинельною одою»: «Пушкін у своєму вірші «Наклепникам Росії» скрутив їм («наклепникам»). – Ю. К.) дулю в кишені. Він знає, що вони не прочитають його вірша, отже, не будуть відповідати на ті запитання, на які відповіді було б дуже легко, і навіть самому Пушкіну. За що Європі, що відроджується, любити нас?.. Ми гальмо в русі народів до поступового вдосконалення, морального і політичного. Ми поза Європою, що відроджується, і водночас тяжіємо над нею. «Народні речники», якби в них вийшло якось дізнатися про вірші Пушкіна і про високість таланту його, могли б відповідати йому коротко і ясно: ми ненавидимо, або, краще, ми зневажаємо Вас, оскільки в Росії поетові, як Ви, не соромно писати і друкувати вірші, схожі на Ваші... Невже Пушкін не переконався, що нам з Європою воювати було би смертю. Для чого ж верзти нісенітницю, та ще й проти совісті, а понад усе – без користі?» [11].

Проте вірш «Наклепникам Росії» за кордоном таки прочитали і дали на нього гідну відповідь. Це зробив саме Міцкевич у вірші «До приятелів-москалів». У ньому Пушкіна (не називаючи імені) звинувачено в сервільності та підлабузництві перед Миколою I: «Хтось інший, може, з вас покараний надміру; / Хтось чином, орденом зганьбив ім'я своє, / І з милості царя запродав душу ширу, / І перед деспотом низькі поклони б'є [12]. // А, може, славите його тріумфи грізні, / За приятелями шкодуєте тихцем, / Рікою кров мою лете в мої Вітчизні, / З проклять хизуючись перед своїм царем» (переклад Всеволода Ткаченка). Пушкін добре зрозумів, кому адресовані докори колишнього польського приятеля, оскільки натяки на «милість царя» (камер-юнкерський чин), на «низькі поклони» перед деспотом, на засудження учасників «листопадового постановня» та ушлявлення російських карателів із корпусу І. Паскевича, погрози «наклепникам Росії» тощо, – усе це місця для сумніву не залишало. Тож гарячкуватий нащадок африканців зразу кинувся писати «відповідь на відповідь». Так з'явився незавершений вірш «Он между нами жил». Але Пушкін його не надрукував. Чому? Це тема, яка чекає свого дослідника...

То хто ж із двох поетів, зрештою, був ближчим до істини: Міцкевич, який бачив Польщу незалежною та суверенною, чи Пушкін, який вважав її частиною Російської імперії? Історія вже дала чітку відповідь на це питання.

¹ Повстання почалося у Варшаві наприкінці листопада 1830 р. Його причиною стало порушення конституції 1815 р. Миколою І та розвиток у Європі революційного руху. Спочатку поляки здобули низку блискучих перемог над росіянами (під Сточком, Вавром, Грохувом, Вельким Дембом), але через чвари в керівництві та неузгодженість дій зазнали поразки під Остроленкою. Російська армія під керівництвом фельдмаршала І. Паскевича після дводенного штурму 06-07.09.1831 взяла Варшаву. Більшість польських підрозділів виїшла з Польщі через австрійський і пруський кордони, започаткувавши т. зв. «велику еміграцію».

² Див: Лебедев Ю. «Клеветникам России» А. С. Пушкина / Юрий Лебедев // Литература в школе. – М., 2010. – № 5. – С. 10-16; Шаповалов М. Пушкин и пан Адам / Михаил Шаповалов // Наш современник, 2014. – № 6. – С. 265-271 (IP: <http://nash-sovremennik.ru/archive/2014/n6/1406-20.pdf>) та ін.

³ Детальніше про «російський період» (1826-1829) стосунків А. Міцкевича й О. Пушкіна див.: Ковбасенко Ю. Адам Міцкевич, Олександр Пушкін, Тарас Шевченко: три правди й одна істина (постколониальна реінтерпретація світоглядно-естетичної полеміки).

⁴ Пушкин А.С. Полное собрание сочинений: В 17 т. – М., 1941. – Т. 14. – С. 208.

⁵ Муравьев В. Николай Карамзин. – М., 2005. – С. 555-560.

⁶ Федорченко В. И. Российская империя в лицах. Императорский дом. Выдающиеся сановники: Энциклопедия биографий: В 2 т. – Т. 1. – Красноярск: Бонус; Москва: Олма-Пресс, 2000. – С. 20.

⁷ «Протягом десяти місяців Польського повстання у французькій палаті депутатів точилися напружені дебати щодо політики Франції в російсько-польському конфлікті. Ліберальна частина палати... вимагала втручання у військові дії на боці Польщі. Було створено Комітет з надання допомоги повсталим полякам на чолі з Лафайетом. До нього увійшли Гюго, Беранже, Барб'є, Жюльєн, Делавіль, Давид. У Австрії за підтримку повсталих виступав Кошут, в Німеччині – Берне і Гайне. Оце й були ті «наклепники Росії», котрим адресований вірш Пушкіна. Саме цей вірш призвів до розриву його колишньої дружби з Міцкевичем» (Л. Фрізман).

⁸ Останні рядки – це відлуння сумновідомого російського месіанства, натяку на якусь, буцімто, особливу, «рятівну стосовно себе та інших» роль Росії. Воно було важливим ферментом Пушкінського світогляду: «Це Росія, це її неозорі простори проковтнули монгольське нашестя. Татари не наважилися перейти наших західних кордонів і залишити нас у тилу. Вони відійшли до своїх пустель, і християнська цивілізація була врятована. ...Нашим мучеництвом розвиток католицької Європи позбавився всіх перешкод». Але історичні факти спростовують ці месіанські візю та пагетіку. Монголів зупиняв Київ, а не Московія, яка набрала сили аж через століття після героїчної оборони Києва від орд Батия (1242). Та чому дивуватися месіанству Пушкіна в ХІХ ст., коли вже в ХХІ ст. Росію називають «единственным гарантом сохранения славянства в этом мире», причому, це стверджує не росіянин, а білорус: Трещенок Я. И. Михаил Осипович Коялович и его время. – Минск, 1997. – С. 677 [8, 12].

⁹ «Позиція, яку зайняв Пушкін стосовно повсталій Польщі і тих західних письменників і політиків, котрі хотіли їй допомогти, і з найбільшою силою і визначеністю втілена в цьому вірші, повністю збігалася з позицією Миколи І. Існує мемуарне свідчення, що вірша було написано «на побажання государя». 5 вересня Пушкін читав його членам імператорської родини, 7-го було підписано цензурний дозвіл, а 14-го брошура надійшла в продаж. Така швидкість може бути пояснена лише волею царя» [2, с. 11].

¹⁰ Лист від 15.03.1847 // «Литературное наследство», № 56 // Виссарион Григорьевич Белинский, т. II. – М.: Изд-во АН СССР, 1950. – С. 571–581.

¹¹ «Мені так уже набридли ці географічні фанфаронади наші, – пише П. В'яземський, – «Від Пермі до Тавриди» тощо. Що ж тут гарного, чому радіти і чим хизуватися, що ми лежимо врозтяжку, що в нас від думки до думки п'ять тисяч верст, що фізична Росія – Федора, а моральна – дурепа... «Ви грізні на словах – тож спробуйте на ділі!» А це нагадує Яшку, що горлопанить на мирській східці: та що ви, ану суньтєся! та де вам, та ми ж!» // Пушкин в воспоминаниях современников: В 2 т. – М., 1985. – Т. 1. – С. 149-150.

¹² Пор. з публікацією в «Северной пчеле» (11.03.1830), де Пушкіна зображено як поета, котрий «кидає рими в усе священне, чваниться перед черню вільнодумством, а сам нишком плазує біля ніг сильних, аби ті дозволили йому вирядитися в шитий кафтан» [11, 173].

Сергій ТКАЧЕНКО,
лауреат Міжнародної премії ім. В. Винниченка (США)

ДЕВ'ЯТЕ НЕБО ПЕРЕКЛАДАЦТВА

В Україні перекладознавство традиційно мало три школи: Київську, Харківську та Львівську. Осередком Київської школи був і залишається Університет ім. Тараса Шевченка (з яким пов'язана діяльність Віктора Коптілова, Олександра Чередниченка, Лади Коломієць, В'ячеслава Карабана), а її галузками – Університет ім. Бориса Грінченка (Максим Стріха) та Лінгвістичний університет (Лько Корунець). Харківська школа сформувалась на базі Університету ім. Василя Каразіна і в наш час представлена іменами Леоніда Черноватого, Олександра Ребрія, Олександра Кальниченка. Львівська школа виникла на основі Університету ім. Івана Франка, і її найвідомішими репрезентантами є науковці Роксоляна Зорівчак та Андрій Содомора.

В новітні часи межі цього трикутника розсунулись, і на рівні областей з'явилися нові центри перекладацької думки, як правило, на базі тамтешніх педінститутів, що нині є університетами: згадаймо лишень Кропивницький і Миколаїв, де справою перекладацтва успішно займаються Олександр Білоус та Анатолій Науменко, чи Запоріжжя, де функціонує Шекспірівський центр.

Нещодавно ми стали свідками появи ще одного форуму перекладознавства. Йдеться про Перекладацький семінар Програми ім. Джеймса Фулбрайта в Україні, який один доцент Університету Шевченка назвав «Семінаром імени Тетяни Некряч». Цей добродій, очевидно прагнучи сказати щось ущипливе, насправді сказав святу правду. Дійсно, керівником цього семінару, його організатором і натхненником є Тетяна Євгенівна Некряч. Засідання семінару проводяться у київському офісі Фулбрайтівського Фонду, що (чисто в американському дусі!) зручно облаштувався у центрі міста на висоті дев'ятого поверху будинку № 20 по вулиці Еспланадній.

Тетяна Некряч – відомий в Україні теоретик і практик перекладу. Вона є автором численних наукових розвідок у галузі перекладознавства, які торкаються найактуальніших проблем цієї дисципліни. Рецензуючи книгу Анжели Кам'янець і Тетяни Некряч «Інтертекстуальна іронія і переклад», відомий іспаніст Олександр Пронкевич назвав її рідкісним в українському перекладознавстві прикладом «органічного поєднання теорії і практики». Синтез цих двох галузей Тетяна Некряч забезпечує і в рамках свого семінару.

Протягом своєї багаторічної наукової діяльності Тетяна Некряч очолювала Кафедру перекладу в Київському інституті перекладачів і в Українському інституті лінгвістики. Вона – багаторічний доцент кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Під її керівництвом успішно захищено дев'ять кандидатських дисертацій, які репрезентують літературне перекладознавство в Україні.

Тетяна Некряч є висококваліфікованим перекладачем-практиком. В її творчому добрку – україномовні переклади роману Джейн Остін «Гідність і гонор» і двох романів Гарпер Лі – «Убити пересмішника» та «Іди, вартового постав», п'яти п'єс і казок Оскара Уайлда, історичного трилера британської письменниці Анни Шевченко «Спадок» (про золоті скарби гетьмана Полуботка), драми Сомерсета Моєма «Священне полум'я» та низки творів американських прозаїків і драматургів. Слід зазначити, що художні переклади Тетяни Некряч є вельми вдячним матеріалом для занять зі студентством.

Важливою рисою Фулбрайтівського перекладознавчого семінару є врахування здобутків сучасної передової наукової думки Заходу, чого не можна сказати про деякі інші наші перекладацькі форуми (скажімо, Клуб перекладачів при НСПУ «Протей», дискусії якого не виходять за межі простої практики перекладання). Тетяна Некряч стажувалась і проводила наукову роботу в Раггерському університеті (Нью-Джерсі, США), Единбурзькому університеті (Шотландія, Сполучене Королівство), Страсбурзькому інституті перекладачів (Франція), Австрійському літературному товаристві (Відень, Австрія) і багато чого навчилася там корисного, чим і ділиться з молоддю.

На противагу декотрим нашим теоретикам і практикам перекладу, які й досі дотримуються атавістичних ідей «про теїзму» (про що свідчать самі назви згаданого київського Клубу «Протей» чи харківського альманаху «Протей-2»), ідей, згідно з якими перекладач, як міфічний грецький персонаж, нібито повинен повністю перевтілюватися в автора першотвору (що нереально і непотрібно), на семінарах Тетяни Некряч головна увага акцентується на культурологічних аспектах перекладання, саме в яких і проявляється істинна суть перекладу як явища взаємодії та взаємопроникнення двох культур.

Варто звернути увагу на демократизм формату проведення щомісячних засідань Семінару. До участі в ньому залучаються не лише знані практики й теоретики перекладу, а й початкуючі ентузіасти цього мистецтва і ремесла.

На радянському просторі перекладознавство традиційно існувало як «чоловіча» професія (досить згадати імена Корнія Чуковського, Івана Кашкіна, Гіві Гачечіладзе, Юхима Еткінда, Андрія Федорова, Віктора Коптілова). Семінар Тетяни Некряч радикально посилює «жіноче» крило перекладацтва, адже серед його найактивніших учасників фігурують саме представниці прекрасної статі – зокрема такі вже відомі в Україні дослідниці, як Руслана Довганчина, Анжела Кам'янець, Ольга Смольницька, Наталя Тисовська, Наталка Ференс.

Більшість публікацій і книг «пташат» перекладознавчого «гнізда» Тетяни Некряч виходить у співавторстві з самою Тетяною Євгенівною. Слід відразу застерегти, що це не те співавторство, яке буйним квітом процвітало на теренах колишнього «есересеру», коли начальник формально ставив своє ім'я під статтями свої підлеглих. Співавторство Тетяни Некряч – це прояв щирої та альтруїстичної кооперації, завдяки якій наукова цінність публікації значно зростає. Таке співавторство створює природний формат введення нового дослідника до Храму перекладу. Воно сприяє формуванню товариства однодумців, яке виступає єдиним згуртованим науковим фронтом.

Разом зі своїми колегами Тетяна Євгенівна фактично створила ще один перекладацький центр. Форум, на якому регулярно, на щомісячній основі, проводяться творчі зустрічі відомих майстрів і маловідомих ентузіастів перекладацтва, на якому висока наукова вимогливість і принциповість органічно поєднується з прозорістю, відвертістю і доброзичливістю.

Тематика засідань Семінару свідчить про його глобальний науковий характер: в рамках його дискусій розглядаються твори не лише давніх та сучасних європейських авторів, а й широкі горизонти світового письменства – від найвіддаленіших куточків

Північної та Південної Америки до Близького і Далекого Сходу. Семінар є трибуною відомих майстрів слова України.

Виступаючи на презентації спільного проекту Тетяни Некряч і Руслани Довганчиної – книги «Айберг в океані перекладу: відтворення ідеостилу Ернеста Гемінгвея в перекладах українською та російською мовами», що відбулася в Києві в червні 2014 року, Максим Стріха зазначив, що «монографії, написані Тетяною Некряч у співавторстві з її колишніми аспірантами, свідчать про наявність чітко окресленої школи у сучасному українському перекладознавстві, яку можна назвати тексто- та культуро-центричною».

Цілком погоджуючись з думкою автора новітнього українського перекладу «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі, хотів би порадити учасникам Фулбрайтівського семінару – з метою його остаточної трансформації в повноцінну школу перекладознавства – продукувати і розмішувати на сайті Фонду відеозаписи засідань Семінару (що нескладно і недорого) і видавати щорічний альманах Семінару – збірник матеріалів його доповідачів (який, враховуючи чинники топографії, можна було б назвати «Дев'яте небо»).

У своєму вершинному музично-пісенному альбомі, що мав назву «Cloud Nine», знаменитий третій «бітл» Джордж Херрісон чи не вперше у своєму сповненому духовним стоїцизмом житті гірко поскаржився на «ядовитих письменників» («poison penmen»), що «фабрикують брехні» («make up lies»), не маючи «відваги сказати про все прямо» («have no nerve to speak»). Цим «безмізким писакам, що поширюють безглузді плітки» («brainless writers gossip nonsenses»), співак протиставив братерські стосунки зі своїми колегами по славетному рок-гурту, коли вони були замінені («when we was fab»).

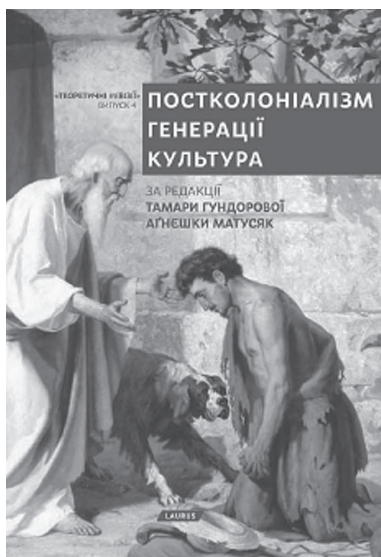
З Танею Некряч ми знайомі ще з університетської лави, коли разом грали у студентському театрі «Дванадцять ніч» Вільяма Шекспіра. Наші перші (звичайно ж перекладознавчі!) наукові публікації також з'явилися на світ одночасно – у третьому числі щойно створеного збірника «Теорія і практика перекладу». З тих пір багато води збігло в Дніпрі, однак життя «продовжує тексти далі» (Джордж Херрісон: «The life flows on and on»), і вірність молодечим ідеалам залишається непохитною: «Have my love – It fits you like a glove».

ІЗ ПОГЛЯДУ РЕЦЕНЗЕНТА

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ ВІЗІЇ І РЕВІЗІЇ ТОТАЛІТАРИЗМУ

[Постколониалізм. Генерації. Культура / за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк. – К. : Лаурус, 2016. – 336 с. (серія «Теоретичні ревізії», вип. 4).]

Збірник «Постколониалізм. Генерації. Культура» пропонує застосування методології постколоніальних студій для окреслення феномену постколоніальної свідомості. Окремі статті з цього видання розкривають конфліктні або загально проблематизовані стосунки між генераціями, сформованими у посттоталітарному часі. Автори окремих статей зупиняються на розгляді поняття «синдром покоління» [1, с. 11]) як специфічної посттоталітарної і постколоніальної травми.

Статті, вміщені у збірнику, можна поділити на ті, у яких проєктовано досвід застосування постколоніальних студій та методологічні підходи постколониалізму (розділ 1 «Постколониальна перспектива: як працює теорія»), а також на ті, в яких аналізовано феномен покоління у постколоніальній парадигмі й акцентовано на особливостях генераційного розриву та його природі (розділ 2 «Генераційна перспектива: як ідентифікується покоління»).

Рецензоване видання візуалізує значну наукову діяльність вітчизняних і зарубіжних дослідників постколоніального стану, залучаючи до українського літературознавства концептуально важливі підходи і стратегії осмислення літератури як дискурсу генераційних конфліктів і посттоталітарних травм. У статтях експліковано моделі постколоніального ревізювання літератури і висловлено чимало евристичних ідей, які з часом можуть виявити особливу значущість в осмисленні історії передусім української літератури новітнього періоду. «З-поміж найновіших визначень постколониалізму заслуговує на увагу думка Сема Дюранта про те, що постколоніальний наратив, структурований напруженням між пам'яттю про минуле та обіцянкою майбутнього звільнення, неминуче виконує функцію mourning (скорботи). Відповідно інтерес до відтворення приголомшливих (травматичних) подій невіддільний від терапевтичної, катарсисної дії оповіді про травму. Уведення категорії травми в постколоніальні студії означає не що інше, як поборення амнезії щодо історії (індивідуальної та колективної), відновлення спільної культурної референції та умов для колективного існування (у межах певних спільнот)» [1, с. 33].

Як зауважує Т. Гундорова, одна з редакторок видання, одна «з робочих гіпотез цього проекту полягає в тому, що в посттоталітарній літературі тема розриву поколінь стає однією із центральних. Ідеться про посилення субкультурної ідентичності в межах різних груп, про своєрідний аутизм і недовіру до батьків, а також про пам'ять і літературну свідомість, яка розгортається в ситуації кінця постмодернізму і яка активно освоює нові культурні коди» [1, с. 11]. На думку упорядниці збірника, особливістю «сучасної культурної ситуації у Східній Європі стає загалом зростання генераційної ідентичності, що яскраво підтвердив Євромайдан 2014 року, який актуалізував свідомість дітей, уже не заражену радянським досвідом їхніх батьків. Тема розриву поколінь сьогодні стає суспільно значимою, торкаючись аспектів культурної пам'яті, субкультурної ідентичності, тілесності, мови. Загалом чинником нової культурної ситуації стає геокультурна, поколіннева, тендерна різноманітність, причому генераційна дисперсія посилює видозміну культурних полів і сприяє появі на них нових факторів активності (П'єр Бурдьє)» [1, с. 11].

Важливою особливістю представленого видання постає те, що в ньому до методології постколоніальних досліджень долучено дослідження травми як новітній напрям літературознавства і культуральних студій. Т. Гундорова зауважує, що «у вступі до спеціального випуску журналу *Studies in the Novel* (2006), присвяченому постколоніальним травматичним романам, Стеф Крепе і Гент Бюленс говорять не лише про інтеграцію студій травми у постколоніальні студії, а й про те, що досі самі дослідження травми майже цілковито стосуються травматичного досвіду білих західних людей і переважно застосовують критичні методи, які випливають із євроамериканського контексту. Освоєння контекстів травми в інших народах і культурах, зокрема незахідних, кольорових, гібридних, не лише актуальне для розвитку теорії травми загалом, а й може бути корисним для пострадянських постколоніальних студій, де важливу роль відіграють поколіннева травма, гібридна ідентичність, симптом «хворого тіла», комунікативний розрив поколінь, спричинений тоталітарним минулим» [1, с. 33]. І у вступній статті «Генераційний виклик і постколоніалізм на сході Європи», і у статті «Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на сході Європи» Т. Гундорова наголошує на тому, що експлікація постколоніальних підходів, які спершу зародилися на кафедрах англійської літератури, і їх залучення до вивчення посттоталітарної і посткомуністичної ситуації потребувало значного часу, щоб адаптувати західні теорії до адекватного препарування нашої соціокультурної реальності. Крім того, важливо розуміти, що постколоніалізм сьогодні постає досить широкою амальгамою мікро-постколоніалізмів, тобто теорій, концепцій і підходів до вивчення зазначених проблем. Подібно до того, як постмодернізм постає багатовимірним літературним, культурним і теоретико-методологічним явищем, постколоніалізм так само сьогодні перетворився на розгалужену систему поглядів і підходів.

Важливе завдання цього збірника – ознайомити сучасних українських дослідників із важливістю осмислення літературних феноменів посттоталітарного гатунку (А. Матусяк і М.Светліцкі використовують як рівнозначні поняття «посттоталітарний» і «посткомуністичний» [1, с. 129]). Така концепція значною мірою спонукає до переосмислення історії української літератури новітнього періоду, пояснюючи, скажімо, травми поколінь між представниками української літератури кінця ХХ ст. та поколіннями, які були сформовані наприкінці 1980 – на початку 1990-х рр. Цю проблему в особливий спосіб загострює Я. Поліщук у статті «Пам'ять і постпам'ять (на матеріалі роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого»)». Радянська епоха передбачала встановлення контролю над мистецтвом та ідеологічний диктат, який стосувався визначення таких питань,

як патріотизм, усвідомлення власної причетності до держави та її інституцій, розуміння власної ролі в державі. Митці кінця 1980 – початку 1990-х рр. були позбавлені жодних ідеологічних вказівок і партійного контролю над власною діяльністю. Потрапляння в середовище, в якому центральними постають іманентні закони мистецтва, породжувало своєрідну конфліктність із представниками попередніх поколінь, які, перебуваючи в опозиції до режиму та ідеології за тоталітарних часів, формувалися під впливом системи контролю. Нове ж покоління «виховувалося в час уже останніх повідомлень про епоху тоталітаризму, не було потреби «дбати про збереження національної ідентичності, не було історично суттєвих (за шкалою європейською або глобальною) подій, які могли б дати назву поколінню або створити певний досвід, який був би сполучною речовиною для цього покоління і для наступників» [2, с. 10]. Подібні гіпотези постають предметом дослідження та рефлексій у другій частині збірника, що має назву «Генераційна перспектива: як ідентифікується покоління». Водночас у статтях, репрезентованих у виданні, окреслено «такі складні питання сучасного світу, як місце і роль поколінневої свідомості у процесах переборення травматичного досвіду колоніального (тоталітарного) минулого; концепції генеративної пам'яті й конфлікти, спричинені розривом поколінь у сучасному постколоніальному романі; місце центрального й маргінального як символічних означників поколінневої свідомості; компаративний аналіз буремних двадцятих, радикальних шістдесятих, тихих двотисячних» [1, с. 11].

Видання «Постколоніалізм. Генерації. Культура» складається із двох розділів, кожен із яких має 9 і 15 статей відповідно. У першому блоці представлено таких авторів і їхні дослідження: Олег Ільницький. «Роздуми про «культуру» в імперії (3 перспективи російсько-українських взаємин, 1800–1850)»; Тамара Гундорова. «Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на сході Європи»; Катажина Глінянович. «Постколоніалізм як колоніалізм. Безголосий субалтерн у польському постколоніальному дискурсі»; Даріуш Скурчевський. «Радикальна конверсія як постколоніальне витіснення. Культурне самовигнання у романах Пьотра Ібрагіма Кальваса як остаточне подолання (пост)тоталітарної травми»; Марко Павлишин. «Постколоніалізм як метод і склад думки. Спостереження щодо українського літературознавства на сторінках журналу «Слово і час» у роках 1991–2011»; Наталія Овчаренко. «Транскультурний дискурс: мандрівка до канадської ідентичності»; Софія Філоненко. «“Найкращий сищик імперії” Владислава Івченка: уопосліджений на службі колонізатора»; Олена Кобчінська. «Слово батька – мовчання матері – письмо сина: постколоніальний трикутник Тагара Бен Джеллуна»; Олександр Михед. «Між Тінтіном та Ієронімусом Босхом: інтермедіальне прочитання тексту Бельгійського Конго». У другому розділі феномен міжпоколінневого розриву, специфіку формування постпам'яті, особливості нових поколінь у просторі Центрально-Східної Європи осмислено у статтях таких авторів: Агнешка Матусяк, Матеуш Светліцкі. «Категорія покоління у сучасних суспільно-культурних дослідженнях»; Олександр Пронкевич. «Теорія поколінь в іспаномовному літературознавстві: уроки для України»; Ярослав Поліщук. «Пам'ять і постпам'ять (на матеріалі роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого»)»; Марія Литовская. «Другие / чужие как проблема в художественных текстах о “русских детях”»; Ганна Черненко. «Особливості дискурсивних форм геронтофобії у пострадянській Україні»; Ольга Шестопап. «Концепт “переможеного покоління” та його репрезентація у романі Хуана Марсе “Чари Шанхаю”»; Оксана Заїковська. «Творчість Дугласа Коупленда: покоління у пошуку ідентичності»; Алла Татаренко. «Тема батьків і дітей та її поетикальні проєкції у сербській, хорватській, боснійській літературах кінця ХХ – початку ХХІ століття»; Тетяна Остапчук. «Художній образ покоління DP крізь

призму постколоніального перепрочитання»; Раїса Мовчан. «“Кобзар на мотоциклі” як генераційний концепт доби “розстріляного відродження”»; Ярина Цимбал. «Без сім’ї: дебют українського футуризму»; Наталія Лебединцева. «Тіло як генераційний маркер в українській поезії другої половини ХХ – початку ХХІ сторіччя»; Леся Демська-Будзуляк. «Українські літературознавці 1910–1920-х років як генераційний феномен»; Микола Сулима. «Михайль Семенко між батьком і дочкою»; Людмила Бербенець. «“Загублене покоління” 1990-х у романі Майкла “Сторожі тротуару”».

Представлені матеріали засвідчують, що спектр використання постколоніальної методології надзвичайно широкий. З огляду на це в одній рецензії просто неможливо зупинитися на розкритті ключових тез кожної статті. Зазначені теми публікацій дають можливість читачеві зорієнтуватися у представленій у збірнику проблематиці та векторах наукового пошуку. Дозволю спинитися на осмисленні кількох ідей, які видаються дискусійними, методологічно й концептуально важливими, а також такими, що спонукають до подальшої наукової полеміки.

Передусім звернімося до статті «Роздуми про «культуру» в імперії (3 перспективи російсько-українських взаємин, 1800–1850)» професора славістики О. Ільницького. Його стаття має концептуальний характер і спрямована на проблематизацію поняття «національна література». Ідеться про пропозицію нового погляду на стосунки в системі «українська література» – «російська література» за часів перебування України у складі Російської імперії. Дослідник наголошує на тому, що в цей час недоцільно і неправомірно з історичного боку говорити про концепт «російської літератури» як домінуючої і такої, яка дала можливість консолідуватися українській літературі, яка сформувала себе шляхом конституювання власної інакшості. Автор статті прагне, як він сам зауважує, запропонувати більш «субтельний», делікатний, виважений підхід до осмислення ролі російської літератури в імперський період. На його думку, доцільно говорити про концепт «імперської літератури», радше, ніж «російської літератури», позаяк поняття російської літератури в п.п. ХІХ століття постає проблемним для ключових її творців і представників літературної критики та історії літератури. «Це було ясно навіть для більшості росіян у першій половині ХІХ століття, які говорили про обумовлений характер російськості, закидали брак національної специфіки і вказували на недорозвиненість національних інституцій. Вони нарікали на національну незрілість, відсталість і відсутність оригінальності. Таку тривогу зраджували Карамзін, Пушкін, Чаадаєв і Белінський (останній вказував, зокрема, на відсутність літератури)» [1, с. 18]. Погляд на літературу, який пропонує О. Ільницький, має неієрархічний, якоюсь мірою «ризоматичний» вигляд і видається феноменом, який нагадує бахтінське поняття «гетероглосії» як специфічного простору, в якому наявні приховані субпростори: «Моя модель «імперської культури» не є ієрархічною. Вона дозволяє плюралізм, національні протиріччя і національну амбівалентність (замість гомогенної «російськості»). Я визнаю «імперську культуру» як ґрунт, на якому «національний» суб’єкт, або суб’єкт, що «націоналізується», і його суб’єктивність формувалися, але сам ґрунт залишався нестабільним у «національному» аспекті й зазнавав «етнічної» конкуренції та динамічної культурної трансформації. Я уявляю «імперську культуру» як період, коли «національні» чи «націоналістичні» метанаративи були в зародковому стані, але й надалі підпорядковувалися доромантичним принципам (наприклад, вірність і служіння суверенові, визнання легітимності династії, класова солідарність)» [1, с. 20]. У такій проекції, на думку дослідника, «категорія «російська культура» стає не однією з багатьох «національних» або етнічних категорій у багатоетнічній, наднаціональній культурі, а базовою категорією, інституцією, що визначає імперію та її культуру. Цей підхід позбавляє

імперію будь-якої незалежної культурної функції, – себто установчої, формотворчої ролі – тому що передає усе це «російській культурі». У цій статті я хочу висловити низку аргументів на користь гіпотези, що у першій половині XIX століття в імперії не було, власне кажучи, «національних» інституцій (ані російських, ані українських), і запропонувати субтельніший спосіб моделювати «культуру» й культурні стосунки етнічних інтелігенцій у імперських умовах. Із суто емпіричного погляду, на мою думку, недоцільно говорити про доконані національні «категорії», наприклад, про національні «літератури». Радше про тексти, що їх писали етнічні росіяни й українці» [1, с. 19]. Водночас така думка викликає і певні запитання та перестороги, зокрема, в аспекті уточнення поняття «національна література», яка, на думку інших літературознавців (Ю. Луцького, Н. Зборовської, В. Моренця, Р. Веретельника, Ю. Коваліва та ін.), посідає важливе місце в історичному та соціокультурному дискурсі XIX ст., зокрема в ситуації імперських колоніальних стосунків.

Крім того, якщо погодитися з думкою О. Ільницького про те, що російська література як національний феномен не була концептуально окреслена, виникає питання, наскільки взагалі правомірно говорити про кристалізацію національної ідентичності української літератури п.п. XIX ст., яка в такому разі формувалася не стільки в системі опозиційності до російської літератури як літератури імперського центру, скільки як особливий субпростір (у статті наголошено на полеміці О. Ільницького з поглядами Г. Грабовича). О. Ільницький відштовхується від тези Г. Грабовича про те, що «сучасна українська література подає зразковий приклад літератури, що розвивається всередині російської літератури і потім відокремлюється від неї, рухаючись від мало не-існування до розвиненої, добре диференційованої національної літератури. Фактично, українська література стала українською тільки до тієї міри і завдяки тому факту, що ідентифікувала себе інакшою, ніж російська, і що відокремила себе від мнимої і канонічної єдності» (курсив мій. – О. І.). <...>. Я бачу декілька проблем із цими підходами до «культури» в імперії. По-перше, я скептично ставлюся до моделі, яка декларує одну «національну» інституцію (російську) як основу другої (української), бодай тому, що це означає взяти на віру категорію «російськості», яка фактично є амбівалентною як термін і проблематичною в сенсі визначення національної ідентичності й форми державності» [1, с. 18]. Наразі представлена у статті полеміка О. Ільницького з Г. Грабовичем видається незавершеною і потребує ширших експлікацій, які б доводили неправомірність поняття «національна література» в аспекті осмислення української літератури в лоні Російської імперії в п.п. XIX ст. Українські письменники зазначеного часу перебували в системі складних стосунків із російською культурою, російськими видавництвами та журналами, які були формою інституціоналізації українського дискурсу в імперському тілі. Часто в листуванні українських письменників можна натрапити на цілковито антиколоніальні висловлювання та інтенції, які свідчать про певну опозиційність української літератури до літератури російської, а отже, сприйняття останньої як категорії не лише імперської, а й до певної міри національної (попри те, що для самих росіян це поняття, можливо, і справді поставало нечітко окресленим і проблематизованим в історичній перспективі). Проте, на думку О. Ільницького, «російська й українська інтелігенції перебували в імперській культурі, де спільна діяльність укорінювала етнічні дискурси, жоден з яких на тому етапі не сформувався у що-небудь, що можна назвати «національним». Тому я вважаю, що передчасно надавати «національним» інститутам (категоріям) центрального значення, бо вони ще не були основним організаційним принципом суспільного життя. Ба більше, мені здається, що неправильно вбачати сильне національне, бінарне протиставлення між росіянами й українцями, в якому – зрештою – перевага надається росіянам» [1, с. 20].

По-друге, представлений погляд у статті О. Ільницького видається дискусійним з огляду на особливості розвитку російської (імперської) – російської (радянської) та російської (пострадянської) літератури, оскільки у текстах деяких представників радянського часу наявна актуалізація концепту «російської літератури» як передусім імперського феномену, натомість літератори постають в опозиції до радянського світу з його, на їхній погляд, псевдоціннісними категоріями та імітат-дискурсом, репрезентованим у літературі й загалом у радянському мистецтві). Тут доречно пригадати творчість антирадянського «тунеядця» Й. Бродського, який, заперечуючи радянські принципи, з часом дедалі виразніше утривалоє у своєму письмі ідеї, яким притаманні російсько-імперські великодержавні настанови. Подібна проблема актуалізована й у творчості О. Солженіцина, який після розпаду СРСР у творчості увиразнює проімперські російські висловлювання. Водночас О. Ільницький сам погоджується з тим, що «пропонуючи ідею “імперської культури”, я не кажу, що немає “російської культури”, але стверджую, що треба розрізняти “імперську культуру” і конструювання “національної” “російської культури”» [1, с. 21].

Важливою видається думка О. Ільницького про те, що як «теоретична позиція поняття «російська культура» маскує реальність імперії, тоді як «імперська культура» показує її як конкретну ідеологію. Це допомагає пояснити, чому деякі вчені й більшість росіян уявляють російську культуру природним станом імперії» [1, 21].

Гіпотеза дослідника, пов'язана з уявленням про Російську імперію як унікальний до-національний феномен, напевно, потребує серйознішої аргументації: «Насправді існувала одна імперська культура (інституція), в якій брали участь дві етнічні інтелігенції. Цілком можливо, що імперія становила унікальну до-національну культуру і до-національну літературну інституцію, що їх найкраще описати як «імперські», – це інституції, передбачені історичною та соціальною ситуацією першої половини XIX століття. Замість того, щоб уявляти всю культурну діяльність як апіорі «російську», я наголошую на імперському статусі і росіян, і українців. Це пояснює не тільки їхню «національну» обумовленість, а й, парадоксальним чином, їхній підвищений інтерес до «національної» креативності, бо вони самі ще не були уповні «національними». Ці дві етнічні інтелігенції уможливили «імперську культуру», яка спочатку не розрізнявала окремі «національні» інституції. Отже, можна говорити і про неіснування «національних» культур» [1, с. 20].

Період занепаду і розпаду СРСР, тобто 1989–1991 рр., у представленому збірнику знаходить особливу значущість для літературознавчого, історичного й культурологічного аналізу. Цей період проблематизує стосунки «батьків» і «дітей» у літературі, показуючи передусім ціннісний і світоглядний розрив між нами, а також чинники, які детермінували поведінку покоління «дітей».

Важливо, що феномен генераційної кризи репрезентований не лише на слов'янському матеріалі (українська, польська, російська літератури), а й на матеріалі іспанської, канадської, американської літератур. О. Пронкевич наголошує на важливості генераційного принципу для структурування історії іспанської літератури, визначаючи водночас певні складнощі і небезпеки такого підходу. Завершує свою статтю дослідник пропозицією актуалізувати генераційний підхід в українському літературознавстві та аплікувати його до написання історії української літератури. Н. Овчаренко осмислює феномен канадськості, особливості авторепрезентації власної історії та ідентичності в канадських творах, експлікуючи у власному аналізі теорії подвійного бачення («double vision», за Н. Фраєм, особливий тип світобачення, «згідно з яким персонажі творів живуть у пост національному просторі, місця якого взаємозамінні» [1, с. 85]), а також наголошує-

ючи на особливостях канадської літератури, яка, на думку дослідниці, має власні «маркери й конотативні ознаки». Так, поняття «ідентичності в Канаді тісно пов'язується з так званим міфом Нового Світу (Марі Вотье), який суперечить традиційній (європейській) парадигмі, сфокусованій на світо початку, історичності. Його адепти вписують на перше місце місце невизначеність (ба й ненадійність) основ світобудови, спричинену умовами адаптації до стереотипів американського континенту» [1, с. 84]. На думку Н. Овчаренко, «сучасну канадську культуру важко визначати за віссю «імперія-колонія» або за тричленною координатою «тубілець-поселенець-імперія». У такий спосіб фокус уваги авторів художніх творів, які поглиблюють поняття *double vision*, акцентуючи не так «інакшість» іммігрантів за етнічною ознакою, як універсальну «інакшість» – унікальність особистості зосереджено на суперечливому процесі її психологічної адаптації» [1, с. 87].

У значній кількості матеріалів постульовано особливості генераційної кризи в історії української літератури ХХ ст., передусім у дискурсі покоління «розстріляного відродження» (статті Р. Мовчан, Я. Цимбал, М. Сулими та ін.). Н. Лебединцева пропонує розглядати історію української літератури зламу ХХ–ХХІ ст. через категорію тіла, почасти травматизованого. Такий підхід видається доволі переконливим і перспективним. Я. Поліщук, експлікуючи концепцію постпам'яті на роман «Записки українського самашедшого» Л. Костенко, визначає світоглядні позиції наратора, які, на думку дослідника, іманентно пов'язані з концептуалізацією філософсько-екзистенційних позицій шістдесятників.

На думку Т. Гундорової, рецепція «постколониалізму на сході Європи загалом має два полюси: партикулярність vs гомогенність. Одні автори говорять про непорівнянність колоніального досвіду, расистського зокрема, у країнах третього світу і того тиску тоталітарної влади, що мав місце за соціалізму та комунізму. Інші дослідники вбачають небезпеку в тому, що надмірна локалізація різних постколониальних історій та їх екстраполяція на інші ситуації означає цілковите розмивання поняття колониалізму, і весь радикалізм, від початку властивий постколониальній критиці, зникає, а сам термін перетворюється на порожню оболонку. І все ж загалом дедалі більшу популярність здобуває думка, що постколониалізм і посткомунізм об'єднуються, бо обидва демістифікують великі наративи минулого, колоніального та радянського відповідно; обидва інтелектуальні напрями аналізують персональну та колективну пам'ять і досліджують природу спротиву владі. Ці та інші питання постають знову і знову, коли йдеться про актуальність постколониальної теорії для посттоталітарного регіону Східної Європи. При цьому методологічно важливим стає не лише перенесення західних методик та інтелектуальних мод на нові східноєвропейські терени, а й розгортання тут власне постколониальної критики завдяки впровадженню нових аспектів і напрямків дослідження» [1, с. 29]. Представлений збірник постає новим етапом у розвитку вітчизняних постколониальних студій, які особливу увагу приділяють стратегіям, методам і формам подолання посттоталітарної/посткомуністичної травми в культурній пам'яті Центрально-Східноєвропейського регіону. Рецензоване видання інституціоналізує статус постколониальних студій як важливого напрямку міждисциплінарних досліджень сучасної культури і, зокрема, літератури.

Література

1. Постколониалізм. Генерації. Культура ; [за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк]. – К. : Лаурис, 2016. – 336 с.
2. Pokolenie – Transformacja – Tożsamość. Gardzienickie czytania teatroznawcze... i nie tylko: Miscellanea posttotalitarna wratislaviensia 4/2016 ; [redaktor naczelna prof. dr. hab. Agnieszka Matusiak]. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2016. – 180 s.

Роксолана ЗОРІВЧАК,

професор Львівського національного університету ім. І. Франка

УКРАЇНА ПОЗА УКРАЇНОЮ: СЕРЕД СКИТАНЬ ЗБЕРЕЖЕНИЙ КЛАПТИК БАТЬКІВЩИНИ

[З Україною в серці: Спогади випускників україністики Вчительської студії в Щецині (1959–1963). Автор-упорядник-редактор М. Дупляк; консультант – М. Шумада. – Кліфтон, Нью-Джерзі, 2015. – 694 с.]

На титульній сторінці книги – слова Тараса Шевченка, давно вже вкарбовані в душі мільйонів:

*Учітєся, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужого научайтєсь, –
Свого не цурайтєсь.*

Поруч – присвята св. п. проф. Володимиру Посацькому та всім, хто студіював на українській філології у Вчительській студії в Щецині в роках 1957–1963. Професор В. Посацький, що зазнав тюрем і сибірських таборів, зберіг тепло душі, промінчики якого щедро освітлювали не завжди радісні будні студентів у Щецині. Вступне слово в ній належить консультанту Михайлу Шамаді і стосується вагомості інтелектуальної еліти в формуванні політичної нації (с. 7–14). Стати свідомо на шлях українця в тодішніх умовах у Польщі, сприяти створенню українського інтелектуального середовища поза межами Батьківщини, сакрально сприймати рідну мову та історичну пам'ять як обереги народу, – означало й бути дуже сміливими, і готовими до нелегкого життя, всіляких життєвих хуртовин.

Читати цю книжку (в ній – 694 сторони!) без глибокого хвилювання не можна. Я б назвала її книгою болю і спротиву. Адже подано життєпис окремих випускників (кого вдалося розшукати та заохотити до писання) україністики Вчительської студії у Щецині, а з історій особистостей складається історія нації. Кривава акція «Вісла» (квітень 1947 – до середини серпня 1947 р.) залишила позитивний гіркий відбиток на всіх переселених. Під час неї українське автохтонне населення Закерзоння (понад 150 тисяч осіб) було брутально вигнано із своїх рідних земель, які ніколи полякам не належали. Адже йшлося про етноцид українського населення в Польщі, про повне знищення традиційної лемківської етнокультури. До речі, статтю «Акція Вісла» для «Енциклопедії сучасної України» написав проф. Степан Заброварний, глибокий знавець цих подій, автор зворушливої книжки «На землі чужо сторонській» про Щециньську україністику, опубліковану 2001 року.

Зі сторінок рецензованої книжки довідуємося чимало цікавого про українського журналіста Мирослава Трухана, про письменника і науковця Ярослава Грицьков'яна. Надзвичайно багато для поглиблення українсько-польських літературних зв'язків дає розвідка про діяльність Щецинського УСКТ в період від 1957 до 1984 років. Перед читачем проходять різні людські долі, і майже повсюдно підтримує людей рідна мова, рідна культура, почуття національного обов'язку. Належне місце у спогадах віддано вчительській професії. Протягом довгих важких років змагалися вчителі, щоб іскра любові до рідного краю, до рідної мови, яку в неволі вдалося запалити батькам, горіла в їхніх серцях і в серцях тих, кого вони виховували.

Окремі автори використали Спогади, щоб описати історію рідних сіл, звідкіля вони потрапили на польське заслання. Особливо щемливо описує рідне село Микола Дупляк – упорядник і редактор книжки.

Поліграфічне оформлення книжки – на належному рівні. У ній – багато цікавих і зворушливих світлин, зокрема з онучатами. Щодо акції «Вісла», то в рецензованій книжці вміщено дуже цікаву статтю Петра Ковалю «Дійсна, стидлива причина акції „Вісла“» (с. 304–321). У ній на великому фактичному матеріалі, використовуючи численні авторитетні польські джерела, автор доводить, що методи та масштаби антиукраїнського терору на Закерзонні, які увінчалися операцією «Вісла», концтабором Явожно, мали своїх попередників в заснованому 1933 року таборі суворого режиму Березі-Картузькій (у цьому концтаборі мучили й мого батька – адвоката Петра Мінка з Кам'янки Бузької), у плановому нищенні українських церков на Холмщині в кінці тридцятих років минулого сторіччя. У статті подано спогади самого автора Петра Ковалю з його дитинства в період т. зв. переселення, від яких стає моторошно-премоторошно. Не легко читати спогади Михайла Шумади про знищення українського населення в його рідному селі Руда Журавецька, спогади чотирирічної дитини... (с. 545–550).

Окремі описи хвилюють, дуже хвилюють. Магістр Микола Дупляк оповідає, яке було в нього непереборне бажання, коли він уперше приїхав з Америки в Україну 1993 року, – напитися Дніпрової води. І ось написав всупереч пересторозі, що у ріці можуть бути сліди чорнобильської радіації (с. 186). Я справді була свідком цього дійства, і воно було дуже зворушливе. Додам, що Микола Степанович був тоді ще й серйозно простуджений, але не зважав ні на що – хотів бо води Дніпрової, рідної води напитися! У тій воді чувся відгомін Отчого краю! Інша розповідь про те, як у вересні 2006 року Микола Дупляк з дружиною Галею та донею Орисею у супроводі Андрія Кочура (сина знаменитого нашого перекладача і культуролога) поїхали на свою першу прощу до Канева. Ось уривок з неї:

«Як довго ви їхали до Канева?» – питали жінки, що продавали квіти. – «До Шевченка ми їдемо ціле життя» – відповів я. Поклавши квіти біля пам'ятника, ми збиралися заспівати «Заповіт» Т. Шевченка. Раптом чуємо, ніби з могили, «Як умру, то поховайте...». Пісня була така могутня і водночас така зворушлива, що ми стояли непорушно, а я зі зворушення плакав як дитина» (с. 188).

Чимало статей у книжці належить Миколі Дупляку. Це – щемливі формою подачі та багаті інформацією матеріали про його рідне село Рудавку Яслиську, про заслання над Балтійським морем, про працю в Америці, про редагування газети «Народна воля», про відвідини України та, зокрема, перебування в Франковому університеті у Львові, про історію Українського лемківського музею в Америці, про третю зустріч випускників Щецинської україністики 28–29 червня 2008 року. Дуже цікаві й інші матеріали авторства Миколи Дупляка. Це – рецензія на пропам'ятну книгу під назвою «Українська гімназія Регенсбург, Німеччина 1945–1949. Наші зустрічі і спадщина» (2008 р.) (с. 257–261), про відкриття пам'ятника Т. Шевченку в Оттаві 26 червня 2011 року робо-

ти відомого скульптора Леоніда Молодожанина (с. 262–267). У книзі знаходимо дуже цікаві перекладознавчі матеріали, зокрема рецензії на монографію талановитого українського перекладознавця Т. Шмігера «Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя» (Львів, 2009) та на двотомник літературознавчих та перекладознавчих праць Григорія Кочура «Література і переклад» (Київ, 2008). І це не просто повідомлення, а глибокі, кваліфіковані рецензії перекладознавця дуже високого фахового рівня (с. 268–274; с. 281–289). Не на менш фаховому рівні оцінює Микола Степанович публікацію Ігоря Дмитровича Любчика про історію етнополітичних процесів лемків в Україні, Польщі та Словаччині (Івано-Франківськ, 2009) (с. 294–303). Це – дуже актуальна тема через русинський рух, зокрема на Закарпатті, що має недружні щодо української нації сепаратистські амбіції.

Через усі спогади, через усю книжку проходить образ Матері, Берегині, що в дуже складних обставинах, наперекір усьому, зуміла вберегти діток, родину, хату.

Десь-не-десь вкраплена та чи інша інформація сколихнула душу. Так, у спогадах Володимира Романчука «З Підляшшя в свідоме українство...» (с. 492–527) знаходжу дуже приязні слова про Михайлину Коцюбинську, тоді молоду аспірантку, яка учителів з Польщі познайомила з піснею на слова Василя Симоненка «Лебеді материнства» (с. 507–508). Згадалися численні розмови з Михайлиною Хомівною, сильно захотілося перечитати знову хоча б одну статтю з її двотомника «Мої обрії» (К., 2004), хоча б «Іван Світличний, шістдесятник».

Були й інші мотиви хвилювання. Читаю, приміром, статтю Ярослава Стеха про Ольгу Васильків та її мужа Теодора Даниліва. І в'ється стежина споминів... Щодо Ярослава Стеха, те знайомство розпочалося в його студентські роки в Києві, продовжувалося у Львові та Перемишлі. Теодора Даниліва я мала приємність пізнати як стипендіат Британської ради в Інституті славістики Лондонського університету 1992 року та почувти від нього чимало цікавого (і головне – критично осмисленого) з історії українських поселенців у Великобританії. Яка жура за кожну невдачу, яка любов до рідного слова вчувалися у всьому, що він говорив!

Дуже позитивна риса книжки – надзвичайно висока культура мовлення. І тут, очевидно, найбільша заслуга упорядника М.С. Дупляка. Адже спогади писали, хоча загалом філологи та люди різні, що проживають у різному мовному оточенні. В усьому тексті відчувається дотримання кодифікованих норм українського літературного мовлення, відчувається, що над книжкою працювали Словобоби! Не забуваймо ж: у книжці 694 сторони.

Важко уявити, скільки роботи, скільки зусиль вкладено в цю книжку! Та все ж наважусь висловити деякі побажання. Оскільки книжка вміщає чимало надзвичайно цікавого і маловідомого матеріалу, у ній доречно було б стисле резюме англійською мовою. Дуже доречним був би також іменний покажчик.

Книжка дає багато матеріалу для розуміння нашої історії. Вона потрібна і в Польщі, і в Україні і загалом всюди, де живуть українці, або люди, що цікавляться Україною. Вона, без сумніву, зацікавить широке коло читачів. М.С. Дупляк зробив дуже багато для популяризації книжки, виславши примірники до багатьох книгозбірень України та окремим літераторам і історикам (а розцінки на поштові операції такі кусючі стали тепер!). Побажаймо ж книжці щасливої долі серед читачів!

І вже зовсім на завершення. Вкотре перечитую книжку, переглядаю світлини. І почуття – завжди бадьоре. Попри складні обставини, численні автори Споминів живуть гожим життям!

м. Львів

Андрій ГОРДІЄНКО РУКОСТИСКАННЯ БЕЗ КОРДОНІВ

3-7 жовтня 2016 року в Україні перебувала делегація польських письменників, зокрема, Уршуля Зибура, заступник голови Познанського відділення Спілки польських літераторів, Данута Бартош, член Познанського відділення Спілки польських літераторів, упорядник двомовної польсько-української поетичної антології «Як рукостискання» (Познань, 2015) і Луція Дудзінська, член Познанського відділку Товариства польських письменників. Візит розпочався з презентації польсько-української антології сучасної поезії у Київському університеті ім. Б. Грінченка, в якій взяв участь заступник Міністра освіти й науки України Максим Стріха, директор Інституту філології Київського університету ім. Б. Грінченка Олена Єременко і завідувач кафедри світової літератури інституту філології Юрій Ковбасенко, докторант Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України і головний редактор журналу «Всесвіт» Дмитро Дроздовський, заступник директора музею Г. П. Кочура (м. Ірпінь) Марія Кочур, а також письменники – голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський, секретарі НСПУ Олександр Гордон і Тетяна Пишнюк, голова Творчого об'єднання перекладачів Всеволод Ткаченко, головні редактори літературної періодики – Станіслав Бондаренко (газета «Літературна Україна») і Теодозія Зарівна (журнал «Київ»). У презентації брали участь члени великої Української асоціації викладачів зарубіжної літератури і студенти, викладачі та професори Київського університету ім. Б. Грінченка.

Презентація розпочалася зі вступного слова заступника Міністра освіти й науки України, письменника, перекладача, професора Максима Стріхи. У виступах усіх вищезазначених осіб йшлося про проблеми і здобутки перекладознавства та практичного перекладу, про взаємозв'язки польських і українських літераторів. Учасники антології «Як рукостискання», а також двомовної польсько-української антології «Вулиця надії» (Харків: Майдан, 2015), прочитали свої вірші в оригіналі, а їхні колеги – у перекладі відповідно польською чи українською мовою. Досвідом впорядкування й видання таких видань із присутніми поділилися укладачі цих антологій Данута Бартош та Олександр Гордон. Цей захід був уперше, принаймні за останнє десятиріччя, належно змістовним і представницьким, в якому одразу брали участь як представники професорсько-викладацького складу й Асоціації викладачів зарубіжної літератури, так і представники Національної спілки письменників України та Спілки Польських літераторів. Під час зустрічі наголошувалося на подальших планах польсько-української літературної співпраці, видання спільних двомовних антологій.

Після завершення презентації Олександр Гордон розповів польським гостям про Київ та його пам'ятні місця, провів екскурсію Подолом.

Другого дня секретарі НСПУ О. Гордон і Т. Пишнюк супроводжували гостей у поїзді до Житомира. Зустрічі зі студентами, письменниками та представниками польського культурного товариства, презентації вищезазначених антологій відбулися в Житомирському училищі культури, а через день – у Волинському національному університеті (м. Луцьк) та Луцькій центральній дитячій бібліотеці. Звідти О. Гордон супроводжував польських гостей до Тернополя на літературний фестиваль «Перший європейський поетичний Тернопіль», який відбувся за безпосередньої участі голови Тернопільської організації НСПУ Олександра Смика, Сергія Лазо, Юрія Вітяка, Володимира Дячуна та гостей

з Києва – поетів і перекладачів Всеволода Ткаченка, Інни Ковальчук, Тетяни Череп-Пероганич. (у Тернополі й Бережанах, де всі відвідали місцевий краєзнавчий музей та літературно-меморіальний музей Б. Лепкого.

Всюди – у Житомирі, Луцьку, Тернополі, Бережанах – українські письменники читали свої твори і представляли щойно видану антологію сучасної поезії «Помежі словом і століттями» (К.: Український письменник, 2016). Презентовані під час цього літературного турне загалом три антології дали змогу українським читачам ознайомитися з кращими зразками як сучасної української, так і сучасної польської поезії. Відбулося своєрідне поетичне рукостискання без кордонів.

Про важливість таких зустрічей говорили, ділячись планами на майбутнє, польські й українські письменники під час закриття Першого європейського поетичного Тернополя. Невдовзі відбудуться візити-відповіді українських письменників на XXXIX Поетичний листопад у Познані та XI Міжнародний поетичний фестиваль «Поезія без кордонів» (Вроцлав, Поляниця-Здруй). Отож, до нових зустрічей!

НОВИНИ КУЛЬТУРИ

У рамках міжнародних проєктів відбулася зустріч Київської організації НСПУ з делегацією Союзу українців Румунії (СУР), яку репрезентували голова Союзу українців Румунії Микола-Мирослав Петрецький, радник Міністерства освіти

Румунії, відповідальна за українську меншину Віра Кодря, представники керівної ланки СУРу Михайло Трайста, Мирослав Петрецький, Іван Лібер, Віктор Сенчук, Любов Горват, Віктор Григорчук, Василь Бучута, Тереза Шиндрою, Степан Бучута, Василь Пасинчук, Анна Самбор, Іван Гербіль, Дмитро Черненко.

Під час зустрічі обговорювалися питання про переклад і просування української літератури в Румунії та інтеграцію українських письменників Румунії в літературу материкової України. У Румунії на державному рівні добре налагоджено підтримку літератури та книговидання національних меншин, тому українська громада цієї країни Євросоюзу готова допомагати виходу української літератури на європейський ринок.

Найпомітнішим явищем третьої хвилі української літератури Румунії є письменник Михайло Гафія Трайста, що з 2012 року видає румуномовний літературно-мистецький журнал «Mantaua lui Gogol» (Шинель Гоголя), який виконує важливу роль у діалозі румунської та української літератур. Саме завдяки Михайлу Трайсті у літературній співпраці між Україною та Румунією з'явилися нові міжнародні перспективи.

*Володимир Даниленко
Автор фото - Наталя Куліш*

«КУР'ЄР КРИВБАСУ»

липень-серпень-вересень 2016

№ 320-321-322

КУР'ЄР
КРИВБАСУ

У ПРОЗІ друкуються оповідання Галини ПАГУТЯК «Жінка з Горлівки», останній «дотик любові» до читача Романа ІВАНИЧУКА «Танго», три зовсім нових, незнайомих українським читачам оповідання Ярослава МЕЛЬНИКА, три новели - «Спляча Аріадна», «Криївка на Іститутській», «Ієрогліф» - від Людмили ТАРАН, модерні оповідання Василя КАРП'ЮКА «Так довго жити просто непристойно».

Розділ УНІВЕРС подає уривок з триптиха відомого сучасного білоруського письменника Бориса ПЕТРОВИЧА «Стах» (переклад Наталії КУЛІШ), переклад з іспанської книжки Хуана Рамона ХІМЕНЕСА «Платеро і я» з переднім словом Євгена БАРАНА (українською переклав Юрій АНАНКО), подачу Віри ВОВК «Тема Орфея в португальській і бразилійській літературі» «REVISTA ORFEU», «Поезії» польського публіциста, журналіста Казімежа БУРНАТА (у перекладі Ігоря ПІЗНЮКА).

Розділ ПОЕЗІЯ містить нові вірші Маріанни КІЯНОВСЬКОЇ про Перший Бакинський міжнародний поетичний фестиваль 2015, нову поетичну добірку Раїси ЛИШОЇ «Вістителю мандрів», присвячену світлій пам'яті Олега ЛИШЕГИ, нові вірші Віктора ВІНОГРАДОВА «Відбілена земля».

Розділ ВИТОКИ подає «ліричну сповідь останнього динозавра» «Інший Улян» від Павла ЩИРИЦІ, невідомі переклади Назара ГОНЧАРА австрійського лірика Крістіана ЛЬОЙДЛЯ «Знайдене між сторінок», новелу Юрія КОСАЧА «Чудесна балка» з передмовою Марка Роберта СТЕХА «Воєнні відлуння «романтики вітаїзму».

У розділі SCRIPTIBLE публікуються уривки з повісті грузинського поета, режисера Гурама ПЕТРІАШВІЛІ «Давид і Григорій» (переклав Іван АНДРУСЯК), рецензії Володимира ПОГРЕБЕННИКА «Есеїстична книжка про «буковинську орлицю» Ольгу КОБИЛЯНСЬКУ та Лесі ШЕВЦОВОЇ «Смакувати солодощі життя разом із «Шалахмонесами» Григорія ФАЛЬКОВИЧА, матеріал Уляни ГЛІБЧУК про творчість мисткині, поетеси, перекладачки Валентини ДАВИДЕНКО «Під куполом світла...», статтю Мар'яни БАРАБАШ про «поезію як спосіб виразити людину» «Уречевлювання речей», «Рефлексії на тему художньої зрілості» від Ігоря КОТИКА.

«Всесвіт» – журнал іноземної літератури. № 9–10 вересень–жовтень, 2016.
Засновник: ТОВ «Журнал «Всесвіт».

Свідоцтво про державну реєстрацію ЗМІ: КВ, № 19840–9640 ПР від 04.03.2013.

Адреса редакції журналу «Всесвіт»:

Україна, 01054, Київ, вул. Олесь Гончара, 52, оф. 7.

Телефон-факс: (38044) 537-22-05

E-mail: vsesvit.vsesvit@gmail.com – шеф-редактор;

vsesvit.journal@gmail.com – головний редактор.

www.vsesvit-journal.com

Дизайн, набір та верстка комп'ютерного центру журналу «Всесвіт».

Підписано до друку 14.11.2016. Формат 70 x 100/16.

Наклад 102 0 прим. Зам.

Ціна – за каталогом МЗУ.

Друк: ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф». Київ, вул. Віскозна, 8.